

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף סג עמוד ב

דאמר אבוה דשמואל: אסור לאדם שיעשה שותפות עם הנכרי, שמא יתחייב לו שבועה, ונשבע בעבודה זרה שלו, והתורה אמרה לא ישמע על פיך.

תוספות מסכת סנהדרין דף סג עמוד ב

אסור לאדם שיעשה שותפות- אמר ר' שמואל כ"ש שבועה עצמה דאין לקבל הימנו ור"ת אומר מותר לקבל הימנו השבועה קודם שיפסיד כדאמר בפ"ק דמס' ע"ג (דף ו:): דמלוה ע"פ נפרעין ממנו מפני שהוא כמציל מידם ולא חיישין דילמא אזיל ומודה ואע"ג דהתם ספק והכא ודאי מ"מ בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים שלהן ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמה שמזכירין עמהם ש"ש וכוונתם לדבר אחר מ"מ אין זה שם עבודת כוכבים גם דעתם לעושה שמים ואע"פ שמשותפין שם שמים ודבר אחר לא אשכחן דאסור לגרום לאחרים לשתף ולפני עור ליכא דבני נח לא הוזהרו על כך.

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ב עמוד ב

תא שמע: והנותן לו בקבלה, ולא קתני אע"פ שאינו רשאי! וליטעמך, המשתתף לו, דלא קתני, הכי נמי דרשאי? והא אמר אבוה דשמואל: אסור לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים, שמא יתחייב לו שבועה, ונשבע לו בשם עבודת כוכבים שלו, והתורה אמרה: +שמות כג+ לא ישמע על פיך!

תוספות מסכת בכורות דף ב עמוד ב

אסור לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים- הא דתניא פ"ק דמסכת ע"ז (דף כב.) ישראל ועובד כוכבים שקבלו שדה בשותפות וכן עובדא דעובד כוכבים נוטל שני ערלה וישראל נוטל שני היתר ואמר פרק הזרוע (חולין דף קלג.) המשתתף עם עובד כוכבים צריך שירשום כל הני עובדא פליגי אאבוה דשמואל. שמא יתחייב לו עובד כוכבים שבועה- מכאן אסור רבינו שמואל קבלת השבועה מק"ו ור"ת מתיר מפני שהוא כמציל מידם כדתניא פ"ק דמס' ע"ז (דף ו:): מלוה על פה גובין מהן מפני שהוא כמציל מידם אע"ג דאזיל ומודה ויש לחלק בין ספק לודאי עוד מייתי ר"ת ראייה מההיא דפרק [בתרא] דמגילה (דף כח.) דאמר אבוה בר איהי תיתי לי דלא עבדי שותפות עם עובד כוכבים ואי אסור מאי רבותיה וכן פר"ת שלא היו נזהרים משלש סעודות מדאמר פרק כל כתבי (שבת דף קיח:): תיתי לי דקיימית ג' סעודות משמע שכולן לא היו נזהרים בהן עוד פר"ת בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמזכירין [עמהם] שם שמים וכוונתם [לד"א מ"מ] אין זה [שם] עבודת כוכבים כי דעתם לשם עושה שמים וארץ ואע"ג שמשתתף ש"ש ודבר אחר אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דבני נח לא הוזהרו על כך ולדידן לא אשכחן איסור בגרם שיתוף.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כח עמוד א

שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה: במה הארכת ימים?... אבוה בר איהי ומנימן בר איהי, חד אמר: תיתי לי דלא אסתכלי בגוי, וחד אמר: תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי גוי...

תוספות מסכת מגילה דף כח עמוד א

תיתי לי דלא עבדי שותפות עם הכותי- אפי' בענין שאינו יכול לבא לידי שבועה ואפילו יחול עליו שבועה יפטרנו דשרי בשאר בני אדם אפ"ה לא היה רוצה לעשות.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיח עמוד ב

אמר רב נחמן: תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת...

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת עבודה זרה פרק א

יש לדעת שכל עיר מערי האומה הנוצרית שיש להם בה במה, רצוני לומר בית תפילתם, אשר הוא בית עבודה זרה בלא ספק, הרי זו העיר אין מותר לעבור בה בכוונה, וכל שכן לדור בה. אבל ה' מסרנו בידיהם עד שנדור בעריהם בעל כרחנו, לקיים ייעודו הרע "ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן". ואם זה הוא דין העיר, קל וחומר לדין בית עבודה זרה עצמו, שכמעט אסור להביט בו, וכל שכן לקרב אליו, וכל שכן להיכנס אליו.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ז (כת"י רומא)

גר תושב והוא שקיבל עליו שבע מצות כמו שביארנו יינו אסור בשתייה ומותר בהנייה, ומייחדין אצלו יין ואין מפקידין אצלו יין, וכן כל עכו"ם שאינו עובד עכו"ם כגון אלו הישמעאלים יינן אסור בשתייה ומותר בהנייה וכן הורו כל הגאונים, אבל הנוצרים עובדי ע"ז הם וסתם יינם אסור בהנייה.

רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק ט הלכה ד (כת"י רומא)

אדומים (נוצרים) עובדי עכו"ם הם ויום ראשון הוא יום אידם, לפיכך אסור לתת ולשאת עמהם בארץ ישראל יום חמישי ויום ששי שבכל שבת ושבת ואין צריך לומר יום ראשון עצמו שהוא אסור בכל מקום, וכן נוהגין עמהם בכל אידיהם.

רמב"ם הלכות שלוחין ושותפין פרק ה

הלכה י'

אסור להשתתף עם [ה] עכו"ם שמא יתחייב לו חברו שבועה וישביעו ביראתו, וכבר ביארנו במקומו שאסור לעשות סחורה בפירות שביעית [ולא בבכורות] ולא בטריפות ולא בנבילות ולא בתרומות ולא בשקצים ורמשים, ואם עבר ועשה השכר לאמצע ונראה לי שאם הפסיד הפסיד לעצמו מפני שעבר.

הגהות מיימוניות הלכות שלוחין ושותפין פרק ה הלכה י'

[ה] פרא"ם שאין איסור אלא שותפות שמשותפין במעותיהן וקובין יחד בשותפות אבל לישא וליתן מותר כדאיתא בריש ע"ז דלא אסר אלא בימי אידיהן ותניא הולכין ליריד של עכו"ם לוקחין מהן כו' וכן הרבה בתלמוד ופסק רשב"ם שאם נשתתף וחייב שבועה מותר לקבל מפני שהוא כמציל מידם ובפרק בתרא דמגילה משמע שרבים לא היו נזהרים מזה מדקאמר אבוב בר איהי תיתי לי דלא עבדי שותפות עם העכו"ם ועוד דבזמן הזה הם נשבעין בקדשים ואין תופסין בהן אלהות אע"פ שמזכירין שם שמים עמהם לא מצינו שיהיה אסור לגרום לעכו"ם לשתף ס"ה ע"כ:

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה ד

...אף ישוע הנצרי שדמה שיהיה משיח ונהרג בבית דין, כבר נתנבא בו דניאל שנאמר ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו. וכי יש מכשול גדול מזה. שכל הנביאים דברו שהמשיח גואל ישראל ומושיעם ומקבץ נדחיהם ומחזק מצותן. וזה גרם לאבד ישראל בחרב ולפזר שאריתם ולהשפילם ולהחליף התורה ולהטעות רוב העולם לעבוד אלוה מבלעדי ה'. אבל מחשבות בורא עולם אין כח באדם להשיגם כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו. וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו אינן אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד. שנ' כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד. כיצד. כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה אלו אומרים מצוות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות ואלו אומרים דברים נסתרות יש בהם ואינן כפשוטן וכבר בא משיח וגלה נסתריהם. וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא מיד הם כולן חוזרין ויודעים ששקר נחלו אבותיהם ושנביאיהם ואבותיהם הטעום.

שו"ת הרא"ש כלל יח סימן יא

שאלה: ישראל יש לו תביעה על עובד ככבים, אם מותר לקבל ממנו שבועה. גרסין בפ"ק דבכורות (ב): אמר אבוב דשמואל: אסור לעשות שותפות עם עובד ככבים, שמא יתחייב לו שבועה ונשבע בשם המזלות, והתורה אמרה: לא ישמע על פיך. ומתוך זה היה אוסר רבינו שמואל לקבל שבועה מהכותי. ור"ת ז"ל אומר, דעשיית שותפות הוא דאסור, שמא יבא לידי שבועה, אבל אם כבר בא לידי חיוב שבועה, מותר לקבלה, שהוא כמציל מידם. ועוד, דעובדי ככבים שבחוצה לארץ לאו עובדי אלילים הם, אלא מנהג אבותיהם בידיהם. מיהו, ירא שמים, כשיראה שהעובד כוכבים גמר בדעתו לישבע, מה תועלת להשביעו?

שו"ת הרשב"א חלק ד סימן קסה

...ואין בכך משום: לא ישמע על פיך; בכותים הללו, שהם אין עושין מאותן הדברים, הארבעה. וכן אמרו בתוס' ז"ל. שאם אין אתה אמר כן, מה ראית להסתפק בזה, ואתה מלוה את הכותים, ומשתתף עמהם, ומשביעים לפרוע לזמן פרעתי למלוה.

שו"ת רב"ז חלק א סימן קסו

שאלה עלה דהא דאמרינן אסור להשביע ע"ז /במהדורת ונציה תק"ט: גוי/ ביראתו וכי יפסיד ממונו בשביל זה האיסור. תשובה הא דאסור לגרום לע"ז /במהדורת ונציה תק"ט: לגוי/ שישבע בע"ז אינו אלא מדרבנן ואסמכוה אקרא דלא ישמע על פיך אבל פשטיה דקרא שמזהיר את ישראל שלא ישמע ע"ז על פיו של ישראל והיא אזהרה למדיח וכיון שאין איסורו אלא מדרבנן בזמן שהוא מציל מידם מותר ובלבד שלא יאמר לו השבע לי בשם ע"ז פלוני אלא אומר לו סתם השבע לי והוא ישבע במי שירצה.

טור אורח חיים סימן קנז

ויזהר מלהשתתף עם העו"ג דשמא יתחייב לו שבועה וישבע בשם יראתו ועובר משום לא ישמע על פיך ומיהו אם נשתתף ונתחייב לו שבועה יכול לקבלה ומיהו אין כל אדם יכול לעמוד בזו וגם רש"י התירם שאין עכשיו עו"ג:

בית יוסף אורח חיים סימן קנז

ומ"ש ומיהו אם נשתתף ונתחייב לו שבועה יכול לקבלה. כן כתבו התוספות (שם) והרא"ש (סי' ג) בפרק ד' מיתות והר"ן בסוף פרק קמא דע"ז בשם ר"ת ואע"פ שרשב"ם חלוק בדבר דעתם מסכמת לדעת ר"ת [בדק הבית] ועוד אכתוב בזה בטור יורה דעה סימן קמ"ז. וכתב הרא"ש בתשובה כלל י"ח מיהו ירא שמים כשיראה שהעכו"ם גמר בדעתו לישבע מה תועלת להשביעו [עד כאן]:

ואשרי מי שאפשר לו ליזהר מלישא וליתן עמהם וכו' דתנן ג' ימים לפני אידיהם וכו' עד סוף הסימן. בפרק קמא דעבודה זרה ויתבאר בטור יורה דעה (סי' קמח) בס"ד:

שולחן ערוך אורח חיים סימן קנו

ויזהר מלהשתתף עם הכותים, שמא ב יתחייב לו שבועה ועובר משום לא ישמע על פיך (שמות כג, יג). הגה: ויש מקילין בעשיית שותפות עם הכותים בזמה"ז, משום שאין הכותים בזמן הזה נשבעים בע"א, ואע"ג דמזכירין הע"ז, מ"מ כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתפים שם שמים וד"א, ולא מצינו שיש בזה משום: ולפני עור לא תתן מכסול (ויקרא יט, יד) דהרי אינם מוזהרין על השתוף (ר"ן ספ"ק דע"ז ור' ירוחם נ"ז ח"ה ותוס' ריש פ"ק דבכורות); ולשאת ולתת עמהם בלא שותפות, לכ"ע שרי בלא יום חגיהם (הגהות מיימוני פ"ק מהלכות ע"ז) (ועיין בי"ד מהלכות ע"א סי' קמ"ו).

טור יורה דעה סימן קמז

הנודר או נשבע בשם אליל הרי זה לוקה ואסור אפילו להזכירה בשמה בחנם שלא לצורך ואסור לגרום לעכו"ם שישבע או ידור בשמה ומותר להזכיר שם אליל הכתובה בתורה כמו כרע בל קורס נבו העורכים לגד שלחן [ומותר להתלוצץ באלילים האלו]:

בית יוסף יורה דעה סימן קמז

ג ואסור לגרום לגוי שישבע או ידור בשמה... ורבינו ירוחם (ני"ז ח"ה קנט ע"ג) כתב בשם ר"י כי יש היתר אחר בזמן הזה כי נשבעים בקדשים שלהם הנקראים עון גליון ואין תופסים בהם אלהות ואע"פ שמזכירין שם שמים וכוונתם ליש"ו [הנצרי] מכל מקום אין מזכירין שם עבודה זרה וגם דעתם לעושה שמים וארץ ואע"ג דמשתתפים שם שמים ודבר אחר לא מצינו שאסור לגרום לאחרים לשתף וגם משום לפני עור (ויקרא יט יד) ליכא דלא הוזהרו בני נח על השיתוף עכ"ל. וכתוב בארחות חיים (סי' כא הל' ע"ז אות ט) בשם הרשב"א ז"ל בתשובה (ח"ד סי' קסה, ח"ז סי' שב) גוים הללו שנשבעים באותם ארבעה מותר לישראל להשביעם ואין בזה משום לא ישמע על פיך [עד כאן]:

פתחי תשובה יורה דעה סימן קמז

(ב) בא"ח סי' קנ"ו- דשם כתב בהגהה ויש מקילין בשותפות עם העובד כוכבים משום שאינם נשבעין בעבודת כוכבים כו' אלא משתפים ש"ש ודבר אחר ולא מצינו שיש בזה משום לפ"ע דהרי אינם מוזהרים על השיתוף ועי' בתשובת נודע ביהודה תניינא חלק י"ד סוף סי' קמ"ח שהאריך להוכיח מה דמרגלא בפומייהו דאינשי שאין העובדי כוכבים מצווים על השיתוף הוא טעות ויצא להם זה מלשון הרמ"א הנ"ל ובאמת כוונת הרמ"א דמה שמשתף בשבועה שאינו אומר אלי אתה רק שמזכירו בשבועתו עם ש"ש בזה מצינו איסור לישראל דכתיב ובשמו תשבנו אבל עובדי כוכבים אין מוזהרים ע"ז אבל כשעובד עבודת כוכבים בשיתוף אין חילוק כלל בין ישראל לעובד כוכבים ע"ש וכ"כ בתשובת מעיל צדקה סימן כ"כ ע"ש וכ"כ בתשובת שער אפרים וכן מצאתי בפמ"ג לעיל סימן ס"ה בשפ"ד סוף ס"ק מ"ה ע"ש ולע"ד אף שהאמת כן הוא מ"מ אי אפשר לומר כן בדעת הרמ"א ז"ל דמדבריו בד"מ לקמן סימן קנ"א המובא בש"ך שם סק"ז מבואר להיפך ע"ש ועיין בספר משנת חכמים ריש הלכות יסוה"ת סוף לאו א' שהביא דהגאון מהור"ר ישעיה בערלין זצ"ל מברעסלא כתב אליו בדבר זה והאריך בעוצם ידו דאין ב"נ מוזהר כלל על השיתוף וגם הוא ז"ל השיב לו באריכות וגוף הפלפול שהיה ביניהם לא נזכר שם:

טור חושן משפט סימן קפב

אסור להשתתף עם עובד כו"ם שמא יתחייב לו שבועה וישבע לו בשם כו"ם ואם עבר ונשתתף עמו ונתחייב לו שבועה רשב"ם כתב שאין לו לקבלה ור"ת כתב שמותר לו לקבלה כדי שלא יפסיד ממונו ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל: כתב הרמב"ם אסור לעשות סחורה בבבילות וטריפות שקצים ורמשים: ואם עבר השותף ועשה בהן סחורה השכר לאמצע ואם הפסיד הפסיד לעצמו מפני שעבר עבירה: הלכות שלוחין:

בית יוסף חושן משפט סימן קפב

... והרי"ף כתב האי מימרא דאבוה דשמואל בסוף פרק קמא דעבודה זרה (ז). וכתב הר"ן (שם) דעת הר"ש ודעת רבינו תם ועל מה שהביא רבינו תם ראייה מאבוה בר איהי כתב שיש לומר דהכי קאמר לא עבדי שותפותא בהדי גוי אפילו הייתי פוטרו משבועה כדי שלא יהא רגיל אצלו וילמוד ממעשיו ועוד כתבו דהכי קאמר דאפילו בזמן שאין רגילות הגוים להשבע באלדיהם לא עבדי שותפותא בהדיה ומן הטעם הזה נהגו היתר בדבר לפי שאין נשבעין בעבודה זרה והרמב"ן כתב דמאי דאמרינן אסור לישראל לעשות שותפות עם הגוי לאו איסורא ממש קאמר דהא לא מיתסר אפילו מדרבנן דמשום לפני עור ליכא אלא במה שאי אפשר לו לעשות אלא על ידי ישראל כמושיט כוס יין לנזיר כדקאי בתרי עברי נהרא (ע"ז ו:). ועוד דאיפשר שאין בני נח נזהרים שלא לידור ושלא לקיים בשם עבודה זרה וקרא דלא ישמע על פיך לא אתי להכי כלל אלא לישראל גופיה מזהר רחמנא אבל כי האי גוונא אפילו מדרבנן לא מיתסר כיון שאין ישראל משביעו בעבודה זרה אלא שהגוי הוא שנשבע מאליו על ידי שנתחייב לו שבועה לישראל ומשום דלא מיתסר אלא ממדת חסידות בעלמא אמרינן התם תיתי לי. והמרדכי בסוף פרק קמא דעבודה זרה (סי' תתט) כתב שאבי"ה פירש מפי הקבלה דוקא בימיהם ששם עבודה זרה משמע לשון שררות לאלהות אבל עתה שהקדשים שלהם כלשון בני אדם אין קפידא בהזכרתם וקרא מוכיח כן ושם אליהם אחרים לא תזכירו (שמות שם). ובהגהות אשירי בריש פרק ב' דעבודה זרה כתב דעת ר"ש ורבינו תם וכתב ומכל מקום לכתחלה מודה גם רבינו תם דאסור להשתתף עם הגוי מיהו רבא לית ליה האי דאבוה דשמואל ואפשר דהלכתא כוותיה ורי"ף הביא הכא

בשמעתין היא דאבוה דשמואל ושמע מינה דסבר דהלכה כאבוה דשמואל עכ"ל ופירוש הדברים דבסוף פרק קמא דעבודה זרה (כב.) מייתי עובדא דישאל וגוי שהיו שותפין ואתא לקמיה דרבא ואם איתא דאסיר למיעבד שותפות עם הגוי הוה ליה למימר אסיר לך למיעבד שותפותא בהדיה כן נראה לי פירוש דבריהם. ואין משם ראייה דהתם כבר נשתתפו ומאי הוה ליה לרבא למעבד דאי הוה אמר לישראל לפלוגי שותפותא הוה מטי ליה פסידא וכל כי האי גוונא שרי אפילו לקבולי מיניה שבועה לדעת רבינו תם ואפילו לדעת ר"ש כיון שכבר נשתתף אינו מחוייב להפרד ממנו רק שלא יקבל ממנו שבועה: נמצא דלרבינו תם והרמב"ן והר"ן ואבי"ה והרא"ש והגהות אשירי מותר לקבל שבועה מן הגוי. ולענין להשתתף עמו לכתחלה להגהות אשירי אסור להרמב"ן והרא"ש ואבי"ה נראה דשרי כיון דליכא למיחש בזמן הזה להזכרת שם אלדים אחרים ולהרמב"ן אפילו כי איכא למיחש ליכא איסורא אלא ממדת חסידות:

שולחן ערוך יורה דעה סימן קמא

סעיף א

כל הצלמים של עבודת כוכבים הנמצאים בכפרים, אסורים, <ב> דסתמא לשם עבודת כוכבים נעשו. והנמצאים בכרכים, מותרים, דודאי לנוי נעשו (לשון המחבר) ב] א"כ עומדין על פתח ב המדינה (לשון רמב"ם פ"ז מהל' עבודת כוכבים) ג ג] והיה ביד הצורה ד צורת מקל או צפור כדור או סייף או עטרה וטבעת. הגה: ד] צורות שמשתחיים להם, ה דינם כדן הצלם ואסורים בלא ביטול. ו ה] אבל אותן (א) שתולין בצואר לזכרון, לא מקרי צלם, ומותר. (מרדכי ריש פרק כל הצלמים בשם רב"ה).

שולחן ערוך יורה דעה סימן קמח

סעיף יב

יש אומרים שאין כל דברים אלו אמורים אלא באותו זמן, יב אבל בזמן הזה אינם עובדי עבודת כוכבים לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם ביום חגם ולהלוותם וכל שאר דברים. הגה: ואפילו נותנים המעות לכהנים, אין עושין מהם תקרובת או נוי עבודת כוכבים, אלא הכהנים אוכלים ושותים בו; טו] ועוד דאית בזה משום איבה אם נפרוש עצמנו מהם ביום חגם, ואנו שרויים ביניהם וצריכים לשאת ולתת עמהם כל השנה. טז] ולכן אם נכנס לעיר ומצאם שמחים ביום חגם, ישמח עמהם משום איבה דהוי כמחניף להם (הכל בטור). יז] ומ"מ בעל גפש ירחיק מלשמוח עמהם אם יוכל לעשות שלא יהיה לו איבה בדבר. (ב"י בשם הר"ן)

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יורה דעה סימן קמח

הנה אני אומר דקשר חבל בחבל ונימא בנימא וזה גופא מנ"ל להחכם הזה דאין הנכרים מצווים על השיתוף ואף שדבר זה מורגל בפי כמה חכמים שאין הנכרים מצווים על השיתוף וגם בכמה ספרים מדרשות ואגדות השתמשו בהקדמה זאת. ואני יגעתי ולא מצאתי דבר זה לא בשני תלמודין בבלי וירושלמי ולא בשום אחד מגדולי הראשונים ואילו היה זה אמת הו"ל להרמב"ם להביא בהל' מלכים לפסק הלכה שאין הנכרי מצווה על ע"ז בשיתוף ולמה זה השמיט דין זה גם הוא מוכח דאין חילוק בעובד ע"ז בין ישראל לנכרי דהא ברייתא מפורשת היא במסכת סנהדרין נ"ו ע"ב והתניא בע"ז כל שב"ד של ישראל מיתין עליהן ב"נ מוזהר עליהן וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהל' מלכים הלכה ב' הרי דכללא כיל דכל שישאל נהרג עליו גם הב"נ מוזהר עליו. ונ"ל דמה שנתפשט דבר זה לומר שאין ב"נ מוזהר על השיתוף היה ע"פ טעות שראו בהתוס' במסכת בכורות דף ב' ע"ב ד"ה שמא יתחייב לו כו' כתבו דנוהגין להשתתף עם נכרים הואיל והם נשבעין בקדושיהם כו' ואע"ג שמשתף שם שמים ודבר אחר אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דב"נ לא הוזהרו על כך ולדידן לא אשכחן איסור בגרם שיתוף עכ"ל. ועפ"ז פסק הרמ"א בא"ח סימן קנ"ו בהגה"ה ויש מקילין בשותפות עם נכרים משום שאין הנכרים נשבעין בע"ז כו' אלא משתפים שם שמים ודבר אחר ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור דהרי אינם מוזהרין על השיתוף עכ"ל. ולשון זה הטעה לכמה חכמים וסברו דכוונת הרמ"א הוא שאין ב"נ מצווה לעבוד ע"ז בשיתוף, אבל באמת לא כן הוא וכוונת התוס' ורמ"א הוא דמה שמשתף שם שמים ודבר אחר בשבועה אין זה עובד ע"ז ממש רק שמשתף שם שמים ודבר אחר ואינו קורא בשם אלהים ואינו אומר אלי אתה רק שמזכירו בשבועתו עם ש"ש בדרך כבוד, בזה מצינו איסור לישראל דכתיב ובשמו תשבע והוא אזהרה לישראל שלא ישבע אלא בשמו ב"ה ולא ישתף ש"ש ודבר אחר כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' שבועות הל' ב' והנכרים אינן ומזהרים/מוזהרים/ על זה השיתוף. אבל בשעבוד ע"ז בשיתוף אינו חילוק בין ישראל לנכרי, +/הגהות שכן טוב/ נ"ב ע"י במחצית השקל שם באו"ח סי' קנ"ו ובהגהות חת"ס שם דסבירא להו ג"כ הכי+ ואל תשיבי דהא הך דמשתף שם שמים ודבר אחר יליף לה רשב"י בסנהדרין ס"ג ע"א מקרא מדכתיב בלתי לה' לבדו והרי קרא זה כתיב בזביחה זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו. הנה אני אומר בהך שיתוף ש"ש ודבר אחר שהוא במידי דאלהות בעובד ע"ז באמת גם הנכרים בכלל רק בזה שיתוף ש"ש ודבר אחר שאינו בעבודה רק דרך כבוד שמזכירו בשבועה זה הוא רק בישראל ולא בנכרים אבל בעובד ע"ז בשיתוף הכלל מסור בידינו כל שב"ד של ישראל מיתין עליהן נכרים מוזהרין עליהן כמ"ש לעיל. אח"ז ראיתי בספר מעיל צדקה סימן כ"ב שג"כ כתב כן אך לא הביא הראיה אשר כתבתי ע"ש:...

ושב הכהן סי' ל"ח

...ולפענ"ד נראה לפרש דמ"ש התוס' והרא"ש דב"נ לא הוזהרו על כך, כוונתם לישיבע בשם ע"ז, וכמ"ש הר"ן בהדיא, דאם כוונתם דבני נח לא הוזהרו על השיתוף, היה להם לכתוב כן להדיא, אלא דהא דנקטו על כך, קאי על עיקר האיסור שהוא לידור בשם ע"ז. והנה הד"מ הביא בשם הרבינו ירוחם שכתב בשה ר"י שאין ב"נ מוזהרין על השיתוף, וכוונתו מ"ש בשם הר"י הוא ר"י בעל התוס', ואם אמנם אין הכרעה נגד רבינו ירוחם, אך תורה היא כו' ומה אעשה כי לבי אנסא לומר הנלפענ"ד דמ"ש התוס' בני נח לא הוזהרו על כך, קאי איסור לישיבע בשם ע"ז. והנה בד"מ כתב וכ"ה בתוס' רפ"ק דבכורות (ב' ע"ב ד"ה שמא) ע"ש שיש איזה ט"ס, וז"ל שם ואף על גב שמשתתפים

שם שמים ודבר אחר אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דב"נ לא הוזהרו על כך. ולפענ"ד נראה פשוט שמזה יצא לרבינו ירוחם ולהד"מ לפרש דברי התוס' דס"ל דבני נח אין מוזהרים על השיתוף... לכן כיון שעל כל פנים מדברי הר"ן נראה להדיא דסבירא ליה דבני נח מוזהרין על השיתוף, ולפי הנראה הרמב"ן ג"כ ס"ל הכי, ויותר נראה שפירוש דברי התוס' כן וכנ"ל וכמ"ש לעיל, ומכל הנך ראיות שכתבנו נלפענ"ד הקלושה שדברי הג"ה זו צ"ע. ולולי שהד"מ למד כן בדברי ר"י היה נראה שט"ס היא בר"י, והיה כתוב דלא מצינו דבני נח מוזהרין ע"ז... אחר כותבי כל זה הוגד לי שעמד בזה בעל שער אפרים בתשובותיו וראיתי בתשובה הנ"ל סי' כ"ד כמסכים כב"נ מצווין ענ השיתוף, והנני נותן הודאה על חלקי לאל יתברך שכוונתי לדעת הגדול בזה. אך מה שרצה לפרש דברי התוס' והרא"ש דמ"ש דב"נ לא הוזהרו על כך, כוונתם מחמת כמשתתפים ש"ש עם הקדשים, לפענ"ד הקלושה לא כן עמדי...

שער אפרים סי' כ"ד

...הנה ראיתי רבים טועים בפ"י זה שאומר שאין בן נח מוזהר על השיתוף כגון לע"א שעובדי' אמונת השילוש דהלא כד מעיינת ברמב"ם בהל' מלכים וגם בסמ"ג ולא מצינו בשום פוסק שבני נח אינם מוזהרי' על השיתוף ואדרבה מוזכר שם ברמב"ם כל ע"א שב"ד של ישראל ממיתין עליה ב"נ מוזהר עליה וע"ק מה לי ב"נ מ"ל ישראל. ונלע"ד דה"פ של התוס' והרא"ש ושאר פוסקים הנ"ל שכתבו וז"ל התוס' מ"מ בזמן הזה כולם נשבעי' בקדשים שלהם ואין תופסין בהם לאלקות ואע"פ שמזכירין ש"ש וכוונתם... ר"ל שנשבעים בקדשי' ולא בשם ע"א גם דעתם לשמים וכו' אע"פ שכוונתם לד"א כו' ואע"פ שמשפתי' ש"ש וד"א ר"ל שמשתפים ש"ש וד"א דהיינו שנשבעים בקדשים לא מצינו דאסור לגרום לאחר' לשתף דהיינו בקדשי' ומשום לפני עור ליכא בב"נ דלא הוזהרו על כך שלא ישתפו ש"ש וד"א דהיינו בקדשי' שלהם כמו להבדיל אלף הבדלות בין טומאה לטהרה שנא' ויאמינו ביי' ובמשה אף שהעכו"ם משתפי' במקום מרע"ה איזה מקדשים שלהם לא הוזהרו על כך אם לא יאמינו במשה שהוא נביא או משאר נביאים משא"כ בישראל זה המשך התוס' וכן הרא"ש ושאר פוסקי' ולכן לא מצינו שכתבו זה רק גבי שאסור לעשות שותפות עם העכו"ם ודו"ק...

שו"ת בנין ציון סימן סג

אשר שאל מר נ"י כי נדחקו ראשי ביהמ"ד לקנות להם בית לביהמ"ד ולא יוכלו להשיג רק בית שנבנה בתחלה לבית דירה ואח"כ קנאו אותו כהני האומות שעובדים ע"ז בשיתוף והתפללו שם לאליל שלהם איזה שנים אבל לא הביאו שם שום תמונת ע"ז ועתה מכרוהו אם מותר לעשות בית זו לבית המדרש לתורה ולתפלה...

ולכן הי' נראה קצת לאסור אם לא מצדדי היתר דלאו לע"ז ממש נשתמש הבית דב"נ לא מצווים על השיתוף וגם לא הכניסו בתוכו ע"ז ממש אכן בזה יש לפקפק דמה בכך שלא הכניסו ע"ז מכ"מ הרי התפללו בו לאליל להם והאומר לע"ז אלי אתה והמקבלו לאלוה אפי' שלא בפניו ג"כ מקרי עע"ז כדילפינן בסנהדרין (דף ס"ג) מויאמרו לו אלה אלדיך /אלהיך/ וגם מה שב"נ אינם מצוים על השיתוף לא מהני שהרי ישראל נצטו' ואכתי לגבי ישראל מקרי עע"ז ממש כנראה (שם /סנהדרין ס"ג/) ולכן לכתחלה ודאי יש להחמיר אבל לעת הצורך כדי /כדאי/ הרא"מ לסמוך עליו בנדון זה שלא נבנה הבית לכתחלה להיות בית ע"ז רק להיות בית דירה ולא נקרא שם עע"ז עליו י"ל דגם להתוספ' לא נקרא מאוס כנלענ"ד הקטן יעקב.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן צא

אם מותר ליכנס לכנסיה או מנזר או מסגד וכן לחצרותיהם. שאלה.

בס"ד. לרה"ג אליעזר וולדינברג שליט"א. השלום והברכה. לאחרונה פנו אלי מספר אנשים בשאלות אקטואליות המטרידות רבים, לכן החלטתי להפנות שאלות אלו אל כבוד הרב בתקוה לקבלת תשובה. השאלות הן: האם מותר להכנס בטיוול לכנסיה, רק לצורך ביקור אומנותי, דהיינו, לשם התרשמות מהאומנות שבכנסיה? האם יש הבדל בין כנסיה לבין מנזר בו אין צלמים? (ב) מה הדין לגבי מסגד. (ג) האם מותר להכנס רק לחצר כנסיה או מסגד אך ורק כדי להשיקף משם על הנוף.

הרב שלמה מן ההר שליט"א מסר לי בשמו של הרב שלכל בית של דת אחרת יש דין של בית ע"ז וגם למסגד, האם זה נכון, ומה המקור לכך? אני יודע היטב עד כמה כבוד הרב עסוק וטרוד, אך הואיל ובקרוב מתחילה עונת הטיולים, ושאלות אלו הן שאלת רבים, בטוחני שכבוד הרב יבין את החשיבות שבמתן תשובה עליהן בהקדם. אאחל לכבוד הרב אריכות ימים, ושיזכה להוציא לאור חלקים נוספים מספרו החשוב לתועלת הרבים. בברכת התורה ובתקוה להענות בהקדם שמואל כץ.

תשובה. ב"ה, יום ט"ז אדר תש"מ, ירושלים עיה"ק תובב"א. לכבוד התורני היקר הר"ר שמואל כץ שליט"א. שלום וברכה. יקרת מכתבו עם מספר שאלותיו הנוגעות למעשה קבלתי ביום ועש"ק, ונענה למבוקשו הנני להשיב לו עליהן, וכדלקמן. (א) תנן במס' ע"ז ד' י"א ע"ב: עיר שיש בה עבודת כוכבים חוצה לה מותר וכו' מהו לילך לשם בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור וכו'.

וכתב ע"ז הרמב"ם בפיה"מ וז"ל אמרו מהו לילך לשם שישים אותה דרך לילך משם לזולתה, לפי שאסור ליכנס לעיר שיש בה עבודת כוכבים כל שכן לדור בה וכו' ולפיכך יודע לך שכל עיר של אומה שיהיה להם בה בית תיפלה שהוא בית עבודת כוכבים בלא ספק אותה העיר אסור לעבור בה בכונה וכל שכן לדור בה, אבל אנחנו תחת ידיהם בעונותינו ושוכנים בארצם אנוסים וכו', ואם העיר דינה כן קל וחומר בית עבודת כוכבים עצמו שהוא אסור לנו כמעט לראותו וכל שכן ליכנס בו עכ"ל.

למדנו דברים ברורים מדבריו הקדושים האלה של הרמב"ם ז"ל שהדבר פשוט כביעתא בכותחא שאסור ליכנס לבית עבודת כוכבים, ולא עוד אלא שאסור אפילו כמעט לראותו, [וזכרנו עוד מימי קטנותי, דכשהיו צריכים לעבור על יד כנסיה מובהקת שלהם היו המבוגרים מאיצים בנו לא להסתכל לשם ולמהר לעבור ובדרך המהירות לומר ג"פ = פעמים = שקץ תשקצנו וגו', וכפי הנראה המקור לכך הוא מדברי הרמב"ם אלה, וענין הריצה נפסק בדומה לזה ביו"ד סי' קמ"ב סעיף ט' בלעבור תחת אשירה עיי"ש הגם שזה לא דומה ממש לשם עד שיצטרכו לעשות כן גם כאן מעיקרא דדינא, אבל יש משם מקור להריצה בכאן משום מדת חסידות].

ועל דין השו"ע ביו"ד סי' קמ"ט סעיף א' דעיר שעושים בה יריד ביום חגם וכו' דאסור ליכנס בתוכה וכו' מעתיק גם הש"ך בסק"א בפשיטות דברי הרמב"ם בפייהמ"ש הנז', דבית ע"ז עצמה אסור לנו כמעט לראותו וכ"ש ליכנס בו ע"ש. וכמו"כ על יסוד דברי הגמרא בע"ז דף י"ז ע"א נפסק ביו"ד בס' ק"נ סעיף א' דמצוה להתרחק מדרך אלילים ד' אמות ע"ש, ומינה ג"כ דמכ"ש דאסור ליכנס בה.

(ב) ובנוגע אם מותר ליכנס לחצר ולישב לנוח, הנה הרמ"א ביו"ד שם בס' קמ"ט סעי' ב' פוסק בזה בזה"ל: חצר של עבודת כוכבים י"א דדינו כעיר של עבודת כוכבים ובזמן שאין העובדי כוכבים מתקבצים שם לתרפותן מותר ליכנס שם וי"א דבכל ענין אסור אם אין דרך עובר בו למקום אחר אבל כשדרך עובר בו למקום אחר לכו"ע מותר וכן המנהג פשוט לילך דרך אותו חצר למקום אחר, ומ"מ מדת חסידות הוא להתרחק מלילך בו אם יש לו דרך אחרת קצר כמוהו עכ"ל.

וידוע דהיכא שהרמ"א כותב י"א וי"א הלכה כ"א בתרא, וא"כ למדנו מכאן שאסור מדינא בכל ענין ליכנס לחצר של עבודת כוכבים אפי' בזמן שאין העובדי כוכבים מתקבצים שם לתרפותן [והגר"א שם בסק"ז מצייין המקור לכך גם מדברי הרמב"ם בפייהמ"ש הנ"ל], ורק להשתמש בהחצר כדרך מעבר למקום אחר שצריך לילך מותר מעיקרא דדינא להשתמש בכזאת, אבל משום מדת חסידות יש להחמיר שלא ליכנס לחצר אפילו לשם מטרה כזאת אם יש לו גם דרך אחרת קצר כמוהו שיוכל לשמש לו כתחליף למקום המעבר, ויעוין בס' חסידים סי' תל"ה שכתוב בזה"ל: יהודי אחד הלך בחצר בית ע"ז כשיצא שמע בת קול שאמרה ואותי השלכת אחר גוך עכ"ל עיי"ש. וא"כ ברור שאסור ליכנס לחצר כדי להשקיף על הנוף.

(ג) וכדי שלא יעלה על הדעת להחיל על זה הדין הנפסק ביו"ד סי' קמ"ח סעיף י"ב, די"א שאין כל דברים אלו אמורים אלא באותו זמן אבל בזה"ז אינם בקיאים בטיב אלילים וכו' כדעו"ש, אוסיף לצטט דברים האמורים בזה בספר שו"ת חיים ביד להגאון הגר"ח פלאג' ז"ל סי' כ"ו, הוא נשאל שם ג"כ על אודות הכניסה לבית ע"ז שלהם, ובדברי תשובתו הרחיב לבאר חומר האיסור שיש בזה, וכן שאפילו לחצר אסור ליכנס אפילו לדבר עם אחד מהם, ואפילו על עסקי רבים, ואפילו אינו יום אידם, ובסופם של דברים הוסיף וכתב ז"ל: ואל יקח לבך לומר דבזה"ז ליכא ע"ז כדכתבו הפוסקים לכמה מילי, דזהו לגבי הגוים דאין לדונם לעו"ז, אכן בית טפילתם מקום מוכן לפור' דמקטרין ועושים עבודתם זכר לע"ז של קדמונים תינח דאינו ע"ז ממש נקוט מיהא פלגא דמידי סרך טומאה וסט"א לא פלט, ובפרט כשהנכנס הוא ישראל זרע קדש דהיצינונים דבקים בו כמי שנכנס למקום הדבורים, וזה פשוט וברור ושכלי, וצריכים טבילה ומלקות ולתת מלבושים שנכנסו בהם לעניים מרודים דתיהו להו כפרה, ויעוין מ"ש בזה גם בספר רוח חיים יו"ד סי' ק"נ אות א' עיי"ש, [ויעוין גם בשו"ת ירך יעקב חאו"ח סי' ג' יעו"ש], וא"כ פשוט וברור שאין לחלק בנוגע לאיסור הכניסה לבין הימים הקדמונים לבין זמנינו, וגם בזה"ז אסור ליכנס לבית הע"ז שלהם וגם לא לחצר. ועוד יעוין בשו"ת פרי השדה ח"ב סי' ד' שהעלה ג"כ דהא דאסור ליכנס בבית תפלתם דהוא אפילו במקום דליכא צלמים עיי"ש. וא"כ ברור הדבר שאין הבדל בזה בין כניסה לבין מנזר שבו אין צלמים, ובכל גוונא אסור. ונוסף להנ"ל יעוין גם בספר שו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' נ"ג אות ג' מ"ש להוכיח מהרמב"ם שעבודת הנוצרים גם בזה"ז הוא ע"ז ממש, וגם מ"ש בדינא דב"נ = דבן נח = מצווה גם על השיתוף עיי"ש, ומזה שמצווה גם על השיתוף כותב גם בשו"ת פרי השדה שם עיי"ש.

(ד) ומה שכותב כבו' שהרב מן ההר שליט"א אמר לו משמי שלכל בית של דת אחרת יש דין של בית ע"ז, וגם למסגד, ושואל אותי אם זה נכון ומה מקור לכך.

הנה אמנם כן נכון הדבר, וחילי דידי מדברי חדושי הר"ן בסנהדרין דף ס"א ע"ב ד"ה יכול, שכותב ז"ל: ולמדנו מכאן שהקדשים של כותים וגם המשוגע של הישמעאלים אע"פ שאין טועין אחריהם לעשותן אלהות, הואיל ומשתחווים לפנייהם השתחואה של אלהות דין ע"א יש להן לכל דבר איסור של ע"א, שלא בהדור לבד הם משתחווים לפנייהם שאין הדור למתים אלא כענין עבודה של אלהות היא עבודתן עכ"ל. הרי למדנו מפורש מדברי הר"ן דגם לעבודת הישמעאלים והשתחוויתם לנביא השקר שלהם דין ע"א יש לקדשיהם לכל דבר, וא"כ ברור לפי"ז שגם בית המסגד שלהם שבו הם מבצעים עבודתם יש לו ג"כ דין של בית ע"א לכל דבר ואסור ליכנס לשם, וברוך אלקינו שהבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת. בברכה ובהקרה אליעזר יהודא וולדינברג.

שו"ת יביע אומר חלק ב- יורה דעה סימן יא

ב"ה. קהיר תש"ט לפ"ק. מעשה בא ליד, בהיות כי קונסול ערל אחד מת. ומנהגם להוביל אותו לכנסייה שלהם, ואז הכומרים מתפללים עליו שם. ונתבקשתי מהרב הראשי מטעם המלך לייצג אותו, ולהכנס שם עד גמר הטקס, שיש בזה מפני דרכי שלום. ואמר שכן היו נוהגים כמה רבנים. ועמדתי ואתבונן כדת מה לעשות אם יש להתיר דבר זה...

וע' בס' חזון איש (על אמונה ובטחון, עמוד מט) שפי' ראית התוס' כמש"כ בפנים. ובמש"כ (באות ד) שאף בזה"ז יש לכנסייה שלהם דין בית ע"ז (אע"פ שמותר לשאת ולתת עמהם ביום אידם, מטעם שאינם עו"ז בזה"ז). וכן מצאתי הלום בשו"ת מהר"ש ענגיל (סי' פג), שאסר לנגר להעמיד חלונות בבית כנסייתם, דהוי נהנה מבית ע"ז. ול"ד לענין מו"מ ביום אידיהם. ע"ש. ומכאן צריך להזהיר לכל בעלי אומניות שלא להכנס לבית כנסייתם לתקן להם את המקום בבנין וסידור וכיור וריהוט של כלים קבועים וכדומה. + וכ"כ מהר"ם לובלין שם. . . .

(ד) ועדיין צריכין אנו למודעי, היאך הדין נוטה בזה"ז שאין הגויים עובדים ע"ז. וכבר מצאנו כיו"ב למרן בש"ע /יו"ד/ (ס"ו קמח) וז"ל: "יא שאין כל הדברים הללו אמורים אלא באותו זמן, אבל בזמן הזה אינם עובדי ע"ז, לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם ביום חגם, ולהלוותם, וכל שאר דברים. עכ"ל. והרמ"א הוסיף, ועוד דאית בזה משום איבה אם נפרוש עצמנו מהם ביום אידם וכו'. ע"ש. אכן אין זה ענין להתיר בני"ד. כי הנה כ' הרמ"א (ר"ס קמא), צורות שתי וערב שמשותחין להם, דינם כצלם, ואסורים בהנאה בלא ביטול. אבל אותם שו"ע =שתי וערב= שתולים בצואר לזכרון, לא מקרי צלם ומותר. ע"כ. ומכיון שצורת השתי וערב אשר בבית כנסייתם היא ע"ז גמורה ואסורה בהנאה, ודאי שבית תפלתם קרו בית ע"ז. ודוקא לענין דאזלי ומודו לע"ז לא חששו בזה"ז. משא"כ בזה. ועמ"ש הש"ך (סק"ו) להחמיר בזה. וע"ע בשו"ת צפית בדבש (ר"ס מט). ובשאר אחרונים. ואכמ"ל. וכה"ג מצינו להרמ"א (ס"ו קנ) שכ', שרים או כהנים שיש להם צורת ע"ז בבגדיהם, אסור להסיר הכובע לפנייהם וכו'. ע"ש. אלמא דאף בשתי וערב בזה"ז, אין לעשות לפנייהם דבר הנראה ככבוד, דחשיבי כע"ז. וה"נ הנכנס לבית תפלתם חשיב כבוד ברבוי הנכנסים אליה. (וכעין מ"ש ר' יונה הנ"ל). . . .

(ח) זאת תורת העולה שאסור ללכת לכנסייתם, אפי' אם היה בזה מפני דרכי שלום, ומכ"ש שאין בזה אלא קירוב דעות לנשוא חן בעיניהם. ועל אחת כמה וכמה שנוהגים באותה שעה לקטר קטורת לע"ז, וצועקים ואינם נענים בתפלתם. . . וק"ו לרב בישראל שילך לשם (עם פמליית משרד הרבנות) בתלבושת רשמית ובגלימא דרבנן, הא ודאי שיש בזה ח"ו חילול ה'. וצריך להתאזר בכל עוז ותעצומות לבטל המנהג הרע, שהוא אותיות גהנם. ובמקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב. ויהי רצון שיתקיים בקרוב מקרא שכתוב (צפניה ג ט), כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד. אמן.

שו"ת יחוה דעת חלק ד סימן מה

שאלה: האם מותר ליהודי לבקר בכנסייה של נוצרים?

תשובה: במסכת עבודה זרה (דף יז ע"א) מבואר, שיש איסור אפילו להתקרב לפתח הבית של עבודה זרה, שנאמר אל תקרב אל פתח ביתה. וכן כתבו התוספות שם. והרמב"ם בפירוש המשנה, עבודה זרה (פרק א', דף י"א ע"ב) כתב, שכל עיר השייכת לאומה מן אומות העולם עובדי עבודה זרה, ויש להם בתוכה בית תפלה, שהוא בית עבודה זרה, מעיקר הדין היה צריך לאסור לדור באותה עיר, אבל בעונותינו אנו אנוסים בעל כרחנו לשכון בארצותם של עובדי עבודה זרה, ונתקיים בנו בגלותינו, ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן, ואם העיר כולה דינה כן שאסור לדור בתוכה, קל וחומר לבית עבודה זרה עצמו, שאסור לנו כמעט אפילו לראותו, ומכל שכן שאסור בודאי להיכנס לתוכו. ע"כ. וכן דעת הרשב"א, הובא בטור יורה דעה (סימן קמ"ט). וכן כתב בחידושי הריטב"א (עבודה זרה י"א ע"ב). (וראה עוד בתשובת הרא"ש כלל י"ט סימן י"ז, ובטור ושלחן ערוך /יו"ד/ סוף סימן קנ"ז). והנה מבואר ברמב"ם (סוף פרק י"א מהלכות מאכלות אסורות),

שהנוצרים עובדי עבודה זרה הם, וממילא דין כנסייתם כבית עבודה זרה ממש, ולכן ברור מאוד שאסור לבקר בכנסיית הנוצרים + והנה בסנהדרין (ס"ג ע"ב) אמר אבוה דשמואל, אסור לאדם שיעשה שותפות עם גוי שמא יתחייב לו שבועה וישבע בעבודה זרה שלו, והתורה אמרה לא ישמע על פיך. וכתבו התוספות, אומר רשב"ם, שכל שכן שבועה עצמה שאין לקבל ממנו. ורבינו תם אומר, שמותר לקבל ממנו שבועה, שלא יפסיד ממנו, כי בזמן הזה כולם נשבעים בקדשים שלהם ואין תופסים בהם אלהות, ואף על פי שמזכירים שם שמים וכוונתם לדבר אחר, מכל מקום אין זה שם עבודה זרה, וגם דעתם לעושה שמים וארץ, ואף על פי שמשתפים שם שמים ודבר אחר לא מצאנו שאסור לגרום לגויים לשתף, וגם איסור לפני עור ליכא, שבני נח לא הוזהרו על השיתוף. ע"כ. וכן כתב הרא"ש שם. (וראה עוד בהר"ן סוף פרק קמא דעבודה זרה). וכן כתב הרמ"א בהגה אורח חיים (סימן קנ"ו), שבני נח לא הוזהרו על השיתוף. ולכאורה אם הדברים כפשטן, אין בכניסה שלהם דין בית עבודה זרה, שהרי הם משתפים שם שמים ודבר אחר. אולם בשו"ת נודע ביהודה תנינא (חלק יורה דעה סימן קמ"ח) כתב, ומאי דמרגלא בפומייהו דאינשי שאין בני נח מצויים על השיתוף, טעות הוא בידם, ויצא להם דבר זה ממה שכתב הרמ"א /יו"ד/ (בסימן קנ"ו). ובאמת שאין הכוונה כן, אלא לומר שכשהגוי נשבע בעבודה זרה עם שיתוף שם שמים ואינו אומר אלי אתה, אינו מוזהר על כך וכו'. ע"ש. ולפי זה לפי מה שנוהגים הנוצרים בכנסייה שתופסים שם דרך אלהות בקידה והשתחוויה, בודאי שיש להם דין עובדי עבודה זרה, וכדברי הרמב"ם והפוסקים שכתבו שהנוצרים עובדי עבודה זרה הם. וכעין דברי הנודע ביהודה כתבו בשו"ת שער אפרים (סימן כ"ד) בשם הגאון מהר"ם בעל חלקת מחוקק, ובשו"ת מעיל צדקה (סימן כ"ב). ע"ש. ובנחל אשכול על ספר האשכול חלק ג' (עמוד קי"ט אות ט"ז), כתב שיש ראייה לדברי האחרונים שגם בני נח מצויים על השיתוף, ממה שאמרו בסנהדרין (ע"ד ע"א) להוכיח שכן נח אינו מצווה על קידוש ה', מנעמן שאמר והשתחיתו בית רמון לדבר הזה

יסלח ה' לעבדך, ויאמר לו לך לשלום. ואם איתא הרי גם כשהיה משתחוה לא היה מאמין בעבודה זרה, ולא היה יותר משיתוף שם שמים ודבר אחר, אלא ודאי שגם בן נח מצווה על השיתוף וכו'. ע"ש. והגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (ריש סימן רכ"ד) הבין הדברים כפשטם, שאין בן נח מצווה על השיתוף, ושכל עבודה זרה שלהם בזמן הזה אינה אלא שיתוף שם שמים ודבר אחר, וכמו שאמרו במנחות (ק"י ע"א) ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, דקרו ליה אלהא דאלהיא. והפתחי תשובה יורה דעה (סימן קמ"ז סק"ב) העיר על דברי הנודע ביהודה הנ"ל, שאף על פי שכן האמת, וכן כתב גם הפרי מגדים יורה דעה (סימן ס"ה שפתי דעת ס"ק מ"ה), מכל מקום אי אפשר לומר כן בדעת הרמ"א, כי מדברי הרמ"א בדרכי משה לקמן (סימן קנ"א) מבואר להיפך, ובספר משנת חכמים (בריש הלכות יסודי התורה) הביא שהגאון רבי ישעיה ברלין כתב אליו בדיון זה, והאריך בעוצם פלפולו להוכיח שבאמת אין בן נח מוזהר כלל על השיתוף. וע"ש. עת"ד. והשואל ומשיב תנינא חלק א' (סימן נ"א) הביא בשם הריטב"א (חולין ה' ע"ב והושמט בדפוס מאימת הצנזורה), שאחאב היה מאמין בה' ובתורתו, ובכל זאת נמשך אחר נביאי הבעל לעבוד בשיתוף. וכתב עוד שם, שלכן שתי דברות ראשונות אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, כדי להזהיר אותנו על יחוד הגמור שבאמונת ה', ושלא כבני נח שלא הוזהרו על השיתוף. ע"ש. וכן כתב בקובץ על יד (סוף הלכות מילה). ועיין בספר סדר משנה (הלכות יסודי התורה פרק א' הלכות ז'), שהעלה כפשטות דברי התוספות שכן נח אינו מצווה על השיתוף. ובשו"ת בנין ציון חלק א' (סימן ס"ג) נשאל, אם מותר לקנות בית ששימש לכנסיה של נוצרים, על מנת להפכו לבית כנסת לתורה ולתפלה. והשיב לאסור, שאף על פי שבני נח לא נצטוו על השיתוף, ולא נשתמשו בכנסיה לשם עבודה זרה ממש, מכל מקום הרי התפללו בה לאליל שלהם, והאומר לעבודה זרה אלי אתה והמקבל לאלוה אפילו שלא בפניו נחשב לעובד עבודה זרה. ועוד שמה שבני נח אינם מצווים על השיתוף, לא יועיל הדבר לישראל שמצווים על השיתוף, ולגבי ישראל נחשבים כעובדי עבודה זרה ממש. ע"ש. ולפי זה יש לפרש הגמרא ביבמות (מ"ז ע"ב) מה שאמרה נעמי לרות שבאה להתגייר, אסיר לך עבודה זרה, וקשה והלא בני נח גם הם נצטוו שלא לעבוד עבודה זרה. ועיין במהרש"א ושאר מפרשים שם. ולפי האמור יש לומר שכוננת נעמי שאסור לנו גם שיתוף שם שמים ודבר אחר, אף על פי שלא נצטוו על כך בני נח). ואני תמה על הגאון מהר"י אסאד בשו"ת יהודה יעלה (חלק יורה דעה סימן ק"ע), אשר נטה קו להקל בנידונו, משום שאילול שלהם לא נחשב עבודה זרה, ודבריו נפלאו ממנו, שהרי מבואר בדברי הרמב"ם (סוף פרק י"א מהלכות מאכלות אסורות) שעבודת הנוצרים היא עבודה זרה. וכן פסקו הפוסקים. ושוב ראיתי להגאון ממונקאטש בשו"ת מנחת אלעזר חלק א' (סימן נ"ג אות ג') שהרבה להשיב על דבריו בזה, והביא גם כן דברי הרמב"ם וכו', והעלה דחשיבא עבודה זרה ממש. ע"ש. ודו"ק. + ורבינו יהודה החסיד בספר חסידים (סימן תל"ה) כתב וזו לשונו: נכרי אחד היה חייב ליהודי כסף, וכשהיה תובע ממנו חובו היה הנכרי בורח לבית תפלתם, ופעם אחת נכשל היהודי ונכנס אחריו לבית העבודה זרה לתבוע חובו, ושוב נתחרט על כך, ושאל לחכם להורות לו דרך תשובה, והשיבו, שבכל שנה באותו יום שנכנס לבית עבודה זרה יתענה, וכן היה נוהג כל ימיו, ומעשה ביהודי שהלך בחצר בית העבודה זרה, ושמע בת קול מכרזת: ואותי השלכת אחרי גויך, והיה מתענה כל ימיו. ע"כ. וכתב מרן החיד"א בספר ברית עולם (סימן תל"ה), בשם מר זקנו הגאון רבי אברהם אזולאי, מחבר הספר חסד לאברהם, שהנכנס לבית עבודה זרה הרי הוא בכנפי הסטרא אחרא של הטומאה, ומטמאים אותו מעט מעט, ולא ידע כי בנפשו הדבר. וראה עוד בספר שיורי ברכה (יורה דעה, סימן קמ"ב). וכן פסק הגאון רבי חיים פלאגי בשו"ת חיים ביד (סימן כ"ו) שהדבר ברור בתלמוד ובפוסקים שאיסור חמור הוא להיכנס בבית תפלתם, והביא דברי להקת הפוסקים שהחמירו באיסור זה מאוד. והגאון רבי דוד זילברשטיין בספר שבילי דוד (סימן קנ"ד) פסק שאיסור כניסה לכנסיה של נוצרים הוא איסור תורה ולכן אין להתירו במקום שיש חשש איבה, פן ישנאו אותנו הגוים על כך. והגאון רבי אליעזר דייטש בשו"ת פרי השדה חלק ב' (סימן ד') נשאל על אודות אנשי צבור יהודים שנועדו ביום הזכרון של אחד משרי המדינה ונכנסו לבית תפלתם לטקס אשכבה, והשיב, שאין ספק שעברו על איסור חמור שיש בו שורש העון של עבודה זרה, שאפילו במקום איבה אין מקום להתירו כלל, ואוי לדור שכך עלתה בימיו לעבור על עון גדול כזה, ובודאי צצריכים כפרה, ועליהם לחזור בתשובה גמורה, והשי"ת יסלח להם כי לכל העם בשגגה. ע"כ. וכן פסק הגאון רבי עובדיה הדאיה בספר ישכיל עבדי חלק ח' (סימן כ' אות מ"ו). ע"ש.

בסיכום: הדבר ברור שאסור בהחלט לבקר בכנסיות של נוצרים, ועל מדריכי תיירות להשמר ולהזהר מאוד לבל יכשלו ולא יכשילו יהודים המבקרים בישראל להובילם אל כנסיות הנוצרים, שיש בזה איסור משום ולפני עור לא תתן מכשול. ולשומעים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב.

שו"ת יחוה דעת חלק ו סימן ס

שאלה מגר צדק: האם מותר לו להתפלל על אביו הנכרי השוכב על ערש דוי, שה' ישלח דברו וירפאהו, והאם לאחר מותו יוכל לומר קדיש לעילוי נשמתו?

תשובה: כתב בשלחן ערוך יורה דעה (סימן קנח סעיף א'): עובדי עבודה זרה אסור להצילם אם נטו למות, ואין לרפאותם אפילו בשכר, אם לא במקום איבה. וכתב הגאון בעל כנסת הגדולה בספרו דינא דחיי (לאוין מה, דף נא ע"ד), שנראה לו שהרמב"ם שהיה רופא לישמעאלים בארץ מצרים, מפני שאין הישמעאלים עובדי עבודה זרה, וכל שאינו עובד עבודה זרה מותר לרפאותו אפילו בחנם, אף על פי שאין לחוש לו משום איבה + והנה בספר דינא דחיי שם, עמד על מה שכתב הסמ"ג שהרמב"ם היה רופא לישמעאלים במצרים, מפני שהיה חושש לאיבה. והקשה על זה, שתיפוק ליה שהישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה. וכתב, שאפשר דקים ליה להסמ"ג שהישמעאלים במצרים היו עובדי עבודה זרה, ואינם כמו התוגרמים שבארצותינו שאינם עובדים עבודה זרה. שארץ מצרים מלאה גילולים. ע"ש. ותמיהני, שהרי הרמב"ם (בפרק

יא מהלכות מאכלות אסורות הלכה ז') כתב, כל נכרי שאינו עובד עבודה זרה כגון אלו הישמעאלים, יינם מותר בהנאה. וכן הורו כל הגאונים. אבל אותם שעובדים עבודה זרה יינם אסור בהנאה. עכ"ל. וכן פסק מרן השלחן ערוך ביורה דעה (סימן קכד סימן ו'). מבואר יוצא שהישמעאלים יינם מותר בהנאה, כיון שאינם עובדי עבודה זרה. ואף על פי שבספר האשכול חלק ג' (עמוד קנ) כתב שבזמן הזה הישמעאלים עובדי עבודה זרה הם וכו', בצדה תברא ששם הביא תשובת הגאון שישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה. ועיין עוד בחידושי הר"ן (סנהדרין סא:), ובחידושי הריטב"א (עבודה זרה נז:). ע"ש. ומה שהקשה בספר טהרת המים (מערכת י' אות כז) על דברי הרמב"ם ומרן הנ"ל, שהרי הישמעאלים זורקים אבנים למרקוליס, וכמו שכתב הר"א אבן עזרא וכו'. אשתמיטיתיה תשובת הרמב"ם (הוצאת פריימן סימן שסט), שהקשו לו כן, ותירץ שאמנם כן היו עושים הישמעאלים מקדמת דנא, אבל כיום הם אומרים נשליך אבנים בפני השטן וכו', ולעולם אינם עובדים ע"ז. ע"ש. וכן המנהג פשוט להתיר בהנאה מטעם זה סתם יינם של ישמעאלים, וכמ"ש בשו"ת קול אליהו ח"א (חיו"ד סימן כג), ובשו"ת נחפה בכסף ח"ב (חיו"ד ס"ס ד'). וכן"כ הגאון רבי יצחק בן ואליד בשו"ת ויאמר יצחק (חיו"ד סימן נב), והגאון רבי אליעזר די טולידו בשו"ת משנת ר"א ח"ב (חיו"ד סימן ט- י), והגאון הראשון לציון יש"א ברכה בשו"ת בני בנימין (סימן ו'). ע"ש. ולפי זה הדבר ברור שאם הוריו של הגר צדק ישמעאלים, והם חולים, מותר להתפלל עליהם לרפואה שלימה, כיון שאינם עובדי עבודה זרה. וכן מתבאר בכסף משנה (פרק י' מהלכות עכו"ם הלכה ב'). ע"ש.

ולכאורה יש מקום לומר שאפילו אם הוריו נוצרים שמשותפים שם שמים ודבר אחר, אין דינם כעובדי עבודה זרה, לפי מה שכתבו התוספות סנהדרין (סג:), שבני נח לא הוזהרו על השיתוף. וכן כתב הרא"ש שם. וכן פסק הרמ"א בהגה באורח חיים (סימן קנו), שלא הוזהרו בני נח על השיתוף. והן אמת שהנודע ביהודה תנינא (חלק יורה דעה סימן קמח) כתב, ומאי דמרגלא בפומייהו דאינשי שאין בני נח מוזהרים על השיתוף, טעות הוא בידם, ויצא להם דבר זה ממה שכתב הרמ"א /או"ח/ בסימן קנו, ובאמת שאין הכוונה כן, אלא לומר שכאשר הגוי נשבע בעבודה זרה עם שיתוף שם שמים, ואינו אומר אלי אתה, אינו מוזהר על כך וכו'. ע"ש. וכיוצא בזה כתב בשו"ת שער אפרים (סימן כד) בשם החלקת מחוקק. וכן כתב בשו"ת מעיל צדקה (סימן כב). ע"ש. אולם הפתחי תשובה יורה דעה (סימן קמז סק"ב) כתב, שאי אפשר לומר כן בדעת הרמ"א, כי מדברי הרמ"א בדרכי משה יורה דעה (סימן קנא) מבואר להיפך. וכן בספר משנת חסידים (ברייתא הלכות יסודי התורה) כתב, שהגאון רבי ישעיה ברלין האריך בזה בעצם פלפולו ובקיאיותו, והוכיח בראיות שבאמת אין בן נח מוזהר על השיתוף. ע"ש. וכן כתב הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (סימן רכד), וכתב, שכל עבודה זרה שלהם בזמן הזה אינה אלא שיתוף שם שמים ודבר אחר, וכמו שאמרו במנחות (קי) ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, דקרו ליה לקב"ה אלהא דאלהיא. ע"ש. וכן כתב השואל ומשיב תנינא (חלק א' סימן נא), ובספר סדר משנה (הלכות יסודי התורה פרק א' הלכה ז'). ועיין עוד בקובץ על יד (סוף הלכות מילה). ע"ש. ולפי זה נראה שכיון שאף הנוצרים אין דינם כעובדי עבודה זרה מותר לרפואתם, אפילו במקום שאין לחוש לאיבה, וכן מותר להתפלל לרפואתם. ועיין בבית יוסף יורה דעה (סוף סימן קמח), על מה שכתב הטור, שהרשב"ם בשם רש"י כתב, שבזמן הזה אין הגוים עובדי עבודה זרה, ומותר לשאת ולתת עמהם בימי אידיהם, דלא אזלי ומודו. וכתב הבית יוסף, דהיינו כדאמרינן בחולין (יג:) גוים שבחוץ לארץ לאו עובדי עבודה זרה הם אלא מנהג אבותיהם בידיהם. (ועיין עוד בתוספות עבודה זרה ב ד"ה אסור. ובאור זרוע ריש מסכת עבודה זרה. ובחידושי הרמב"ן עבודה זרה יג ע"ש). וכן פסק מרן בשלחן ערוך (שם /יו"ד סי' קמ"ח/ סעיף יב), שבזמן הזה אין הגוים בקיאים בטיב עבודה זרה, לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם ביום חגם וכו'. ע"ש. אלא שיש לדקדק מדברי מרן /יו"ד/ (ריש סימן קכג) שאסר סתם יינם בהנאה, ושם /יו"ד/ (סימן קכד סעיף ו') פסק שסתם יינם של ישמעאלים שאינם עובדי עבודה זרה מותר בהנאה. (וכדברי הרמב"ם בפרק יא מהלכות מאכלות אסורות הלכה ז'). משמע ששאר אומות חוץ מהישמעאלים עובדי עבודה זרה הם. אך בשו"ת הרשב"ץ חלק ב' (סימן מח) כתב בשם הרמב"ן שמשום גזרת בנותיהם אסור בהנאה גם סתם יינם של ישמעאלים. וע"ש. ואיך שיהיה יש לומר שדוקא לרפאות הנוצרים שעושה מעשה בידיים אין להתיר שלא במקום איבה, משא"כ להתפלל עליו לפני השם יתברך אשר בידו נפש כל חי, ואם אין הנכרי הזה ראוי לרפואה שלימה, ה' הטוב בעיניו יעשה, והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אוותה ויעש. לפיכך אין לאסור בזה כלל. וכל שכן אם הגוי עצמו מבקש שיתפללו עליו, שמזה נראה שיש לו אמונה בהשם יתברך שלא יפלא ממנו כל דבר, שמותר להתפלל עליו.

וכן בקודש חזיתיה להגאון רבי יצחק עטייה בספר רוב דגן (בקונטרס אות לטובה סימן מה), שנשאל אם מותר ללחוש ולהתפלל על גוי חולה שיתרפא, והשיב, שאם הוא ביודעו ומכירו שהוא מחסידי אומות העולם ושומר שבע מצות של בני נח, פשוט מאד שמותר לברכו ולהתפלל עליו שיתרפא, אבל אם הוא מסופק בו, ואינו מכיר במעשיו, יתפלל עליו שיחזור למוטב ויתרפא, וכמו שאמרו בברכות (י) במעשה של ברוריא, יתמו חטאים ולא חוטאים, וכשם שמפרנסים עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום (גיטין נט:), כן יש להתיר להתפלל על גוים חולים שיתרפאו. ואפשר דחיובא נמי איכא להתפלל עליהם מפני דרכי שלום. ומה גם אם תהיה שעת רצון שיתרפא, יהיה קידוש ה' בדבר. וגם אפשר שעל ידי כך יתגיייר ויהיה גר צדק. ורב אחאי הרב הגדול כמהר"ר אליהו קצין הביא לנו ראייה ממעשה רב שאלישע הנביא ריפא את נעמן מצרעתו. ועל ידי כך נעשה גר צדק (צ"ל גר תושב. עיין סנהדרין צו:). וכל שכן בזמן הזה שאנו בגלות, וצריכים אנו להם. והוסיף, שבא מעשה לידי אביו הגאון הצדיק רבי יהודה קצין, שבא אליו גוי אחד ותינוק מוטל בידו כמו פגר מת, ואחר שלחש עליו וברככו, נתרפא מיד, ויצא ממות לחיים, ונעשה קידוש ה'. ומה שכתב מרן השלחן ערוך /יו"ד/ (סימן קנח) שאין לרפאותם אפילו בשכר אם לא במקום איבה, זהו לעובדי עבודה זרה ממש, אבל בזמן הזה שאינם עובדי עבודה זרה שפיר דמי, ובפרט היכא דאיכא איבה, שצריך להתפלל ולברך. עכ"ל. ועל פי זה פסק הגאון רבי חיים פלאג' בשו"ת חיים ביד (סימן לג), ביהודי שיש לו שותף גוי, ועושה לו טובות, וחלה הגוי, שמותר להתפלל עליו שיתרפא, והביא ראייה מדברי הרוב דגן הנ"ל, וכתב, שמכל שכן בנידון דידן שעשה לו טובות, שלא להיות כפוי טובה, שבודאי שמותר לו להתפלל עליו. (ובו בפרק נשאל גם כן אם מותר לכתוב קמיע לחולה גוי, והתיר

לכתוב נוסח תפלה בלי הזכרת שם שמים, ושיהיה בכתב רש"י, ולא בכתיבה אשורית). וכן עשה מעשה בגוי אחד שחלה ונטה למות, ושלח הגוי לבקש מהרב שיתפלל עליו, וכן עשה, וחלם הגוי שתפלת הרב עשתה פירות, והיה קידוש ה' גדול על ידי כך. ע"ש. וגם בנידון דידן שרוצה הגר להתפלל על אביו הגוי שיתרפא מחוליו, רשאי לעשות כן, ואפשר דמצוה נמי איכא, שהרי הוא הביאו לעולם וגידלו עד שנעשה חי נושא את עצמו. ואף על פי שאמרו חכמים גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, (יבמות מח:), ומטעם זה אמרו (בקידושין יז:): שאין הגר יורש את אביו מן התורה, מכל מקום יש זיקה כל שהיא כלפי אביו, שגוי שנתגייר, והיו לו בנים בגיותו, ונתגיירו, קיים פריה ורביה, כדברי רבי יוחנן ביבמות (סב). ועיין בתוספות שם. וכן פסקו הטור והשלחן ערוך אבן העזר (סימן א' סעיף ז'). וכן הגר אסור לקלל אביו ואמו אף על פי שהם רשעים גמורים, כדי שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. (הרמב"ם בפרק ה' מהלכות ממרים הלכה יא, והטור והשלחן ערוך יורה דעה סימן רמא סעיף ד'). והוא הדין לענין זה שראוי להתפלל עליהם שיחיו ויחזרו למוטב, וכדברי הרוב דגן הנ"ל ...

ואחרי הודיע ה' אותנו את כל זאת, נראה שאחר מות אביו של הגר, וכן לאחר מות אמו, נכון שיאמר עליהם קדיש לעילוי נשמתם... אבל לדידן שהכל אומרים קדיש ביחד, ואינו פוגע בזכותם של אחרים, נראה לי ברור שאין למנוע מהגר- צדק לומר השכבה וקדיש ולהתפלל לעילוי נשמתו של אביו. וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. [ויש לציין מה שכתב הגאון רבי יוסף יוצפא בספר יוסף אומץ (עמוד שלא) שתיקון אמירת קדיש וברכו בלבד, זהו רק לעמי הארץ, אבל לימוד תורה מועיל שבעתיים מכל התפלה והקדישים. ואם הבן מחדש חידושי תורה אין ערך גדול יותר מהכבוד שזוכה אביו בישיבה של מעלה. ולכן כל אב על אב ואם ירבה כל מה שאפשר בלימוד התורה. ע"ש. וכן כתב בספר יסוד ושורש העבודה (בצוואה שבסוף הספר), ובשו"ת בית רידב"ז (בצוואה שבסוף הספר). ואכמ"ל].

בסיכום: גר צדק רשאי להתפלל לרפואת אביו הנכרי בחוליו. וגם רשאי לומר קדיש עליו לאחר פטירתו לעילוי נשמתו. והוא הדין לאם הגר צדק.

Letter from Rabbi Haskel Lookstein (2009) – Source: Thank you to my brother-in-law Michael Charish

The RCA recently issued a press release critical of my participation at the National Cathedral on the morning after Barack Obama's inauguration. I write to explain why I did participate in this service, even though it was in the National Cathedral, an Episcopalian Church...

Herewith, my explanation for my colleagues:

This event was not an interfaith dialogue or meeting. It was an invitation from the new President of the United States -- a man of incredible importance to the fate of our holy community in the land of Israel and here -- to meet him in prayer. Many clergy were invited, and I felt that the interests of our Orthodox community would be hurt if no one from our community participated.

The Shulchan Aruch notes in YD 178:2 that a person who needs to be close to the government may wear even the Torah- prohibited garments of a gentile in order to represent the Jewish community well. The prohibition to enter a church is grounded in the appearance of impropriety, rather than an actual impropriety -- indeed, wearing garments of gentiles is a Torah prohibition and this is generally thought to be a rabbinic one.

It is well known that many Chief Rabbis of England have gone into Westminster Abby when summoned there by the King or Queen, and many other great rabbis have done the same to represent our community. The Chief Rabbis of Israel have engaged in similar activities, and, most recently, the Chief Rabbi of Haifa, Rabbi Shear Yashuv Cohen was involved in similar activities. In fact, he attended the funeral of the late Pope, John Paul II.

Rabbi Michael Broyde told me that he was once asked by the Israeli government to represent the government of Israel ON A VERY SERIOUS MATTER at an event in a church during a time of worship. He spoke to the Tzitz Eliezer about this issue, and the Tzitz Eliezer told him directly that if it was a matter of significant importance to the Israeli government, then he should go wearing his kipa and looking as rabbinic as he could.

Of course, such events are few and far between, and, in most situations, I and other RCA members would never participate in such events. But, I feel that Orthodox participation in this important national event, and the opportunity to say a few words directly to the President of the United States and begin to develop a relationship with the most powerful man in the world is a chance that our community can ill afford to miss. Indeed, when I spoke to President Obama, I thanked him for his support of Israel and I urged him to remember the unforgettable statement he made in Sderot, where he said, "If anybody would shoot rockets into my house while my daughters were sleeping, I would do anything in my power to make sure they wouldn't do it again".

The President responded with a clear assent. Maybe this will save a life or two in the future and maybe it will not; but I felt this was not an assignment I could – or should – turn down.

Rabbi Haskel Lookstein